

เทศน์เช้า วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ตั้งใจฟังธรรม สัจธรรมๆ เขาบอกว่าธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม คุณงามความดี บาปอกุศลมีอยู่โดยดั้งเดิม มันมีปฏิสนธิจิตการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ สร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ ถ้าเป็นพระโพธิสัตว์ สิ่งที่เราสร้างสมมาอันนั้น คุณงามความดีนั้นมันมีอยู่โดยดั้งเดิม แต่มีอยู่โดยดั้งเดิม สัจธรรมๆ หัวใจมันต้องเข้าไปสัมผัส มันต้องเข้าไปมีสัมผัส มีความจริงขึ้นมาในใจมันถึงจะเป็นสัจธรรมความจริงใจ

แต่เวลาฟังธรรมๆ ฟังธรรม การฟังธรรมเป็นมงคลอย่างยิ่ง ชุมมสากัจฉา เอตมฺมฺกฺล มุคฺตมฺใจ ถ้ามันเป็นมงคลชีวิต เป็นมงคลชีวิตนะ สิ่งที่ได้ยินได้ฟังมันตอกย้ำในหัวใจเรา คนเราเกิดมานะอายุแค่ ๒๕ พออายุ ๒๕ สูงสุดของการเจริญเติบโต ต่อไปมีแต่การเสื่อมสภาพทั้งนั้น ถ้าความเสื่อมสภาพอันนั้นไปเราพยายามรั้งไว้เพื่อให้มันเสื่อมสภาพช้าที่สุด ถ้าเสื่อมสภาพช้าที่สุดไม่ให้เจ็บไข้ได้ป่วย เพื่อให้เราอยู่ได้ด้วยพอสมควร

สูงสุด ๒๕, ๓๐ หหมดแล้ว การเติบโตสูงสุดของชีวิต นอกนั้นมีแต่เสื่อมสภาพไปๆ แต่เวลาประสบการณ์ของชีวิต อายุ ๔๐, ๕๐ นั้นถึงจะเข้มข้น ๖๐, ๗๐ ไปคนแก่เรียน ใอันนั้นมันเป็นเรื่องของประสบการณ์ชีวิตใจ ถ้าประสบการณ์ชีวิต สิ่งในชีวิตขึ้นมา ชีวิต ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด มันพลัดพรากแน่นอน แต่การพลัดพรากเราก็ยังหวัง จับต้นชนปลายไม่ได้ก็ ยังหวังชีวิตประจำวันของเราอยู่

ชีวิตประจำวันก็เป็นชีวิตประจำวัน ถ้าปัจจุบันนี้สุขโต ในปัจจุบันนี้เราทำหัวใจของเราให้ผ่อนคลาย เราทำหัวใจของเราให้เบิกบาน พຽງนี้มันก็เบิกบานไปเรื่อย ถ้าปัจจุบันมันดี อนาคตมันดีแน่นอนอยู่แล้ว แต่ถ้าปัจจุบัน ปัจจุบันสุขโตๆ ถ้าปัจจุบันมันเบียดเบียนตนเองอยู่ๆ แล้วตอนนี้ถ้ามันสุขโตฟังธรรมแล้วมีสติปัญญาขึ้นมาเราทำจิตใจเราให้ผ่อนคลายได้ แต่ถ้าสติเราเฉื่อยชาลง กิเลสมันข่มขี้ทันที กิเลสในหัวใจของเรามันข่มขี้ทันที

พอกิเลสในหัวใจข่มขีเพราะอะไร เพราะธรรมชาติของมันไง อวิชชา พญามารมันอาศัยหัวใจของสัตว์โลกเป็นที่อาศัย เป็นที่อาศัยนะแล้วมันก็ยุเหย่ ยุเหย่นั้นคือผลงานของมัน ยุเหย่เราให้ทำอะไรให้มันพอใจ พอมันพอใจแล้ว มันสมอารมณ์นั้นแล้วมันก็คิดใหม่ทำใหม่อยู่อย่างนั้นแหละ อยู่อย่างนั้นแหละ แต่เวลาเราเกิดมา เราเกิดมาเป็นญาติกันโดยธรรม เราเกิดมามีปากมีท้องเหมือนกัน การกำเนิด ๔ กำเนิด ๔ เกิดในวัฏฏะ เกิดเป็นมนุษย์

การกำเนิด ๔ กำเนิด ๔ ต้องมีอาหาร ๔ มันมีปัจจัยเครื่องอาศัย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ เวลาพระบวชมาบริจาร ๘ บริจาร ๘ คือปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ ขาดไม่ได้เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้แจ้งโลกนอกและโลกใน โลกนอกคือโลกของวัฏฏะ เทวดา อินทร์ พรหม เวลาพรหมเขาผัสสาหาร เวลาเทวดาเขาวิญญาณาหาร มนุษย์เรากวฬิงกรอาหาร เวลาผู้ที่มีคุณธรรมจิตใจหลุดพ้นออกไปแล้ว มโนเจตนาหาร เพราะมีมโน เพราะมีมโนปฏิสนธิจิต เพราะมีปฏิสนธิจิตมันถึงสื่อสารกันได้ ถ้ามีมโนมันเข้าใจกันได้ มันสื่อสารกันได้ไง มโนเจตนาหาร สิ่งที่สื่อสารกัน

เราเกิดมาเป็นญาติกันโดยธรรม เรามีปากมีท้องเหมือนกัน ถ้ามีปากมีท้องเหมือนกัน การขวนขวายหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเพื่อดำรงชีวิต เพราะชีวิตมีค่า เพราะชีวิตมีค่าเราต้องหาปัจจัย ๔ เพื่อดำรงชีวิตนี้ไว้ ดำรงชีวิตนี้ไว้ วันนีในเมื่อโลกยังไม่เจริญ เรายังไม่สามารถเข้าใจสิ่งใดได้ ถ้าพຽงนี้โลกเจริญ รักษาชีวิตนี้ไว้พຽงนี้ไง ถ้าพຽงนี้โลกเจริญขึ้นมา โลกเขามีเทคโนโลยีขึ้นมาเราทำอะไรเราจะมิประโยชน์ของเรา

นี่ก็เหมือนกัน เรายักษาชีวิตของเราละ หนึ่งวันสืบต่อเนืองๆ หนึ่งวัน วันนีปฏิบัติ พຽงนี้ปฏิบัติ วันต่อไปนะพยายามขวนขวายๆ ใจ รักษาชีวิตไว้เพื่อขวนขวายหาสัจจะความจริงในใจนี้ไง ถ้าหาสัจจะความจริงในใจ คุณิ ทางโลกหาทำอะไรประสบความสำเร็จ เขารอวันนัดหมาย แต่ของเราเราดำรงชีวิตนี้ไว้เพื่อประพฤติปฏิบัติ ดำรงชีวิตไว้เพื่อค้นคว้าหาสัจจะความจริงในใจของเรา

วันพระๆ ผู้ประเสริฐไง ถ้าประเสริฐ ไซ้ ใครบ้านใหญ่บ้านน้อยสิ่งนั้นมันเป็นสังคัมโลกสังคัมโลกใครมีสถานะมากน้อยแค่ไหนนั้นเป็นสังคัมโลก แต่ความสุข ความทุกข์ในใจมันเสมอกัน มันเท่ากันทั้งนั้นแหละ แม้แต่คนจนยังมีความสุขมากกว่าคนร่ำรวย เพราะคนร่ำรวยต้องดูแล

รักษา เป็นความทุกข์ เป็นภาระอาบเหงื่อต่างน้ำทั้งนั้นแหละ แต่เราคนทุกข์คนจน คนทุกข์คนจน ถ้าเรามีสติปัญญา ก็มีเหมือนกัน

เรามีสติปัญญาเหมือนกัน เรามีชีวิตเหมือนกัน เรามีโอกาสเหมือนกัน ถ้ามีโอกาสเหมือนกันเราทำของเราด้วยความเป็นจริงของเรา ถ้าเป็นความจริงของเราทำเพื่อสัจจะอันนี้ๆ ถ้าสัจจะอันนี้ ถ้าเรามีสติปัญญาอย่างนี้มันเสมอกันไง มันมีปัญญามากกว่าไง มีปัญญามากกว่าก็มีความสุขมากกว่าไง ถ้ามีความสุขมากกว่า ความสุข สุขเกิดจากสติปัญญาที่เป็นโลกียปัญญา แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เพราะเรามีสติปัญญาเราถึงมีความเพียร เราถึงมีความวิริยะอุตสาหะ เราจะเดินจงกรมก็ได้ นั่งสมาธิ ภาวนาก็ได้

การเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนามันเป็นงานอันหนึ่งนะ ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นวิธีการทั้งหมด เป็นงานทั้งหมด เวลาทำเข้าไปแล้วผลของมัน ผลของมัน เป็นโศคาบัน เป็นสภิกาคามี เป็นอนาคามี เป็นพระอรหันต์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้บอกไว้สิ่งใด บอกว่ามันเป็นวิมุตติสุข มันเป็นความสุข ความสุขเหนือโลก แล้วสุขอย่างไรล่ะ

นี่ไงสิ่งที่เราศึกษาๆ มันเป็นวิธีการทั้งนั้น มันเป็นงานทั้งนั้นแหละ แล้วเวลาทำงานๆ ว่าไม่ต้องทำอะไรเลย ไอ้พวกที่ทำพวกนั้นเป็นอัครตักมณฑานุโยค แต่ความเป็นจริงการกระทำอย่างนั้น การกระทำอย่างนั้นคุณสิ เราพุทธโฆ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าจิตมันปล่อย พอจิตมันปล่อย มันทำจนจิตมันปล่อย ตัวจิตมันปล่อย มันปล่อยสัญญาอารมณ์ มันปล่อยขันธเข้ามาเป็นอิสระ พอปล่อยเป็นอิสระมันถึงมีองค์ความรู้ มันถึงมีปัจจัยตั้ง มีสันทิฏฐิโก มีความรู้จริง มีความรู้จริง มันมีความสุขจริง มีความสุขจริงเป็นอิสระจริง มันเป็นความจริงๆ ทั้งนั้นแหละ

แต่ถ้ามันเป็นสัญญา เป็นการศึกษาคิดเอา เราสร้างความเสมือนจริง สร้างอารมณ์อย่างนั้น สร้างอารมณ์จิตอันหนึ่ง สร้างอารมณ์อันหนึ่งมันไม่ใช่จิต เราไปสร้างข้างนอกเพราะโดยสัญญาตัญญาณของจิตมันส่งออกๆ หมดแหละ ถ้าเราศึกษาอย่างนั้น เราทำอย่างนั้นมันก็เป็นสัญญาอารมณ์ เป็นโลกียปัญญา ปัญญาโลกๆ ใจ แล้ววิชชามันอยู่ที่จิต อวิชชามันก็หมอบอยู่ในหัวใจ มันหลอกหลวง มันหลอกหลวงให้เราส่งออกไปอยู่ข้างนอก มันอยู่ข้างหลังเรา มันอยู่สุขอยู่สบายเลย งานของมัน

ถ้าเราศึกษา เรามีอำนาจวาสนา วิธีการขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยนี้เป็นวิธีการ วิธีการเราพยายามประพฤติปฏิบัติ พยายามทำความจริงขึ้นมา ถ้าเรามีสติปัญญาเราจะจับเสือ เราพยายามจะเข้าถ้าเสือ เราจะจับอวิชา กิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจของเรา เราจะต้องทำความสงบของใจของเราเข้าไปหาหัวใจของเรา ถ้าเข้าสู่ใจของเรา เราไปค้นคว้าในใจของเรา ถ้าค้นคว้าใจของเรานั้นมันจะแย้มหน้ากิเลสไป ขอดูหน้าหน่อยๆ

ถ้าจิตสงบเข้าไปไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าจิตมันสงบมันสะท้อนหัวใจมาก ขนพองสยองเกล้า แต่ในปัจจุบันนี้กาย อ้อ ก็จินตนาการกัน อ้อ เวทนา เวทนาจึงเจ็บปวดอยู่นี่ไง ถ้าจิต จิตก็ความรู้สึก ความคิดเป็นจิตใจ ถ้าธรรมารมณั ธรรมารมณัก็อารมณ์ความรู้สึกนี่ไง มันเป็นเปลือกๆ

ฉะนั้น โดยธรรมชาติคนไปตลาดซื้อผลไม้มันจะมีเปลือกมาด้วย แต่เวลาถึงบ้านแล้วเวลาเราจะกินเราต้องปอกเปลือกทิ้ง แต่เปลือกนั้นมีคุณสมบัติให้ผลไม้มันอยู่นั่นอยู่ได้ มันมีคุณสมบัติที่ยังไม่เน่าเสีย จิตก็เหมือนกันมันมีสัญญาอารมณ์ๆ ถ้าสัญญาอารมณ์เป็นความจริงๆ นะ พรหมเขามีขันธเดียว พรหมมีผัสสาหาร เขามีขันธเดียว ไปเกิดในวัฏฏะ เกิดเป็นพรหมก็มีขันธ ๑ เกิดเป็นเทวดาขันธ ๔ เกิดเป็นมนุษย์มีขันธ ๕ ขันธก็คือ มันถึงว่าสถานะของวัฏฏะมันยังแตกต่างกันเลย

ทีนี้พอจิตมันสงบเข้ามา คุณิ คนทำสมาธิได้ ฌานสมาบัติถ้าเขาชำนาญของเขา เขาคล่องตัวของเขา เวลาเขาตายจิตใจเขาไม่สั่น เขาไม่สั่นไหวใจ เวลาคนเราประพฤติปฏิบัติมันไม่มีหลักมีเกณฑ์ เวลาสิ่งใดกระทบมันส่งออกหมดแหละ แต่ถ้าเขามีความสงบของเขา สิ่งใดที่กระทบกระเทือน เวลามันจะตายสิ่งนั้นอยู่ข้างนอก เขาอยู่กับความรู้จริงของเขา เขาตายไปเขาเกิดเป็นพรหม คนทำสมาธิได้ คนทำหลักการได้ เวลาเกิดเขาเกิดเป็นพรหม แต่ของเราเราทำบุญกุศลๆ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

ถ้าเราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้าเรามีบุญกุศลก็เกิดเป็นพรหมได้ เกิดเป็นเทวดาก็บุญกุศล อามิสพาให้เกิด ถ้าเรามีมนุษยสมบัติ มีศีล ๕ มีมนุษยสมบัติ มีคุณงามความดีก็มาเกิดเป็นมนุษย์ แต่ในปัจจุบันนี้อารมณ์ที่มันเกิดทุกข์อารมณ์ อารมณ์ความคิดเขาเรียกภพชาติหนึ่ง ภพชาติของการปฏิบัติ ภพชาติของความรู้สึก ไม่ใช่ภพชาติของสถานะของวัฏฏะ ภพชาติมันละเอียดซับซ้อนเข้าไป คุณิ อายุคนะอย่างหยาบ อายุคนะอย่างกลาง อายุคนะอย่างละเอียด

อายตนะคือสิ่งสื่อสารที่กระทบกันนะ อายตนะภายในกระทบอายตนะภายนอก อายตนะภายใน ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจกระทบรูป รส กลิ่น เสียงภายนอก มีจิตรับรู้ๆ ถ้าจิตรับรู้ขึ้นมามันก็เป็นของมัน นี่พูดถึงแนวทางปฏิบัติ แนวทางปฏิบัติคือแก่นสาร คืออริยสัจ สัจจะความจริง แต่ถ้าพูดถึงผลของในพระพุทธศาสนา พูดถึงทาน พูดถึงศีล พูดถึงภาวนา ถ้าระดับของท่าน ทานก็บุญ กุศล บุญกุศลคือมีความเสียสละ มีบุญ มีความเข้าใจกัน มีความโอบอ้อมอารีนั่นมันก็เป็นบุญ

ถ้าเป็นบุญ ระดับของท่านมันก็เป็นเรื่องหนึ่ง ระดับของศีล ผู้ทรงศีลๆ เขาต้องการความสงบระงับของเขา เพื่อความสุขสงบระงับผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลแล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้เกิดสมาธิ เกิดสัจจะความจริงขึ้นมา เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอก ถ้าเราเป็นพระ ถ้าพระไม่ทรงธรรม ทรงวินัยใครจะทรง ถ้าพระทำศีล สมาธิ ปัญญาไม่ได้ใครจะทำ ถ้าพระเราประพฤติปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญาเรายังเอาความจริงไม่ได้

คนที่เอาความจริงไม่ได้ คนที่ไม่รู้จริง เวลาพูดไปมันก็พูดโดยสัญญา คนที่ไม่รู้จริงเวลาสั่งสอนเอาอะไรไปสั่งสอน คนที่ไม่รู้จริงเวลาเขาติดัดขึ้นมา เวลาเขาให้แก่ปัญหาเขาจะแก้ได้อย่างไร แต่ถ้าคนรู้จริง คนรู้จริงมันได้สัมผัสมา มันได้แก้ไขตัวเองมา ถ้าไม่ได้แก้ไขของมันจะรู้จริงไม่ได้ กิเลสตัณหาความทะยานอยากในหัวใจนี่นะมันข่มขี้ใจทุกๆ ดวง แล้วถ้าเราไม่ได้แก้ไขมา มันถึงได้เห็นใจว่าถ้ามันเป็นสมาธิมันเป็นสมาธิอย่างใด แล้วถ้าเป็นสมาธิมันจะพูดออกมาโดยภาษาขากเลยละ แต่ถ้าคนรู้จริงนะ แต่คนไม่รู้จริงก็ว่ากันไป ว่าไปก็เป็นตรรกะ เป็นตรรกะเป็นจินตนาการของเขา

อันนั้นเป็นเรื่องของทฤษฎี ธรรมและวินัย ธรรมและวินัยมันเป็นปฐมหมายปายทาง มันเป็นช่องทางที่เราจะประพฤติปฏิบัติ ทฤษฎีเขาเรียนไว้ เรียนไว้เพื่อปฏิบัติ พอปฏิบัติขึ้นมาให้มันเป็นความจริงขึ้นมา ทฤษฎีกับปฏิบัติเราเข้าใจได้ คนที่ได้ทั้งทฤษฎีด้วย คนที่ได้ภาคปฏิบัติด้วย เวลาอธิบายขึ้นมามันก็อธิบายได้ชัดเจน อธิบายได้ชัดเจน ชัดเจนด้วย แล้วมีแนวทาง แนวทางชักนำว่าอันนี้ถ้าข้อเท็จจริงมันเป็นแบบนี้ เหมือนสารเคมี สารเคมีที่เวลาผสมกันมันทำปฏิกิริยาต่อกัน

จิตก็เหมือนกัน จิตก็เหมือนกันเพราะมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา เวลามันทำปฏิกิริยาต่อกัน ผลของมัน ผลของมันที่เขาู้ ที่เขาู้มันจะเป็นอย่างนั้น ไม่อย่างนั้นเขาจะคุยธรรมะกันได้อย่างไร ไม่อย่างนั้นเวลาธมฺมสากัจฉา เอตมฺมงฺกลมุตฺตมํ เวลาหลวงตาท่านคุยกับครูบาอาจารย์ที่เป็น

ธรรม ให้พูดให้หมดเปลือกเลย ให้พูดได้เต็มที่เลย ให้พูดในสิ่งที่ เป็น แล้วบอกว่าสมาธิคนรู้จริง พูดไม่ได้ เวลาธรรมะคนรู้จริงพูดไม่ได้ แล้วเขาพูดได้อย่างไรละ

เขาพูดเขาพูดตามความเป็นจริงของเขา ถ้าพูดตามความเป็นจริงของเขา คนที่ปฏิบัติมาด้วยกัน อ้าปากพูดคำเดียวมันก็รู้แล้ว ถ้ามันรู้ขึ้นมา ถ้ามันรู้มันก็เป็นความจริง ความจริงถ้าเขาพูดถึงสิ้นสุดกระบวนการของมันถึงจบ ถ้าคนที่รู้แล้วพูดวนอยู่นั้นแหละมันไม่สิ้นกระบวนการของมัน เขาเรียกตบทั้งคปทาน การปล่อยวางชั่วคราว การปล่อยวางชั่วคราวก็มี แต่ถ้ามันจะจบมันต้องสมุจเฉทคปทาน มันสมุจเฉท เวลากิเลสมันตายไป เกิดญาณต้ง ขญาณต้งคือเห็นว่ากิเลสมันตาย เกิดญาณทัศนะว่ากิเลสมันตายแล้ว แล้วมันตายอย่างไร

แต่ไม่ต้องอธิบายชัดเจนอย่างนั้น พอพูดรู้เลยๆ เวลาบอกว่าพูดไม่ได้ คนที่พูดไม่ได้ก็คือเขาไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นเขาพูดไม่ได้ ถ้าเป็นภาคทฤษฎีก็ทฤษฎีอย่างหนึ่ง แต่ครูบาอาจารย์ของท่านภาคทฤษฎีด้วย ภาคปฏิบัติด้วย คุสึ อย่างหลวงตาเราเวลาหลวงปู่มันท่านสั่งพระสังเธรไว้ นะ หมู่คณะให้จำไว้ นะ ถ้าเราตายไปแล้วถ้าให้ฟังให้ฟังมหานะ เพราะมหาดิทั้งนอกและดิทั้งใน

คำว่านอกคือข้อวัตรปฏิบัติ นอกคือโลกไง นอกคือแนวทางจุดยืนไง จุดยืนที่เป็นหลักจุดยืนที่ไม่พาคนไปเสียหาย ดิทั้งใน ดิทั้งในคือหัวใจมันผ่องแผ้ว หัวใจมันได้กระทำชำระแล้ว มันสะอาดแล้ว มันถูกต้องดีงามแล้ว ถ้าคนดิทั้งนอก ข้างนอกคุสึ ครูบาอาจารย์เราท่านดีข้างนอกข้างนอกคือว่าเขามีจุดยืนของเขา เขาดำรงชีวิตของเขา เป็นพระดี เป็นคนดี นั้นละดินนอกแต่ยังไม่ดีใน

ดินนอก ดินนอกก็มรรยาตสังคมไง ดินนอกก็จรตนิสัยไง ถ้าดีใน ดีในมันมีคุณธรรมไง ดีในมีคุณธรรม มีมรรค มีผล มรรค ผลอันนั้นมันชำระล้าง มันจับหัวใจขึ้นมาพิจารณา จับหัวใจ ภาวสวะจับภพนั้นละกิเลสมันอยู่ที่นั่น มันมาพลิกเพลงอยู่ที่นั่น รักษาที่นั่น ตำรอกที่นั่น ภายที่นั่น แล้วมันคายอย่างไร ฟังธรรมๆ ฟังเพื่อเหตุนี้ไง ฟังธรรมเพื่อเหตุนี้

เวลามาวัดเราก็อยากจะไปวัดที่ดีๆ อยากมีครูบาอาจารย์ที่ดี เวลาครูบาอาจารย์ที่ดีนะเวลาเทศนาว่าการทำนพูดถึงสัจจะ แต่เวลาเราไปวัดไปวาขึ้นมาเราก็อยากร่าอยากรวย อยากระสบความสำเร็จในชีวิต อันนั้นมันเป็นผลของบุญไง บุญกุศล บาปอกุศล ถ้าเราทำสิ่งใดประสบความสำเร็จเป็นบุญของเรา เรามีอำนาจวาสนาทำสิ่งใดมันมีคนคอยเกื้อหนุน คอยช่วยคอย

บำรุงรักษา เวลาเราไม่ได้สร้างสมของเรามา มันขาดแคลน มันขาดเงิน แต่เราก็ต้องพยายามของเรา ไอนั้นเป็นอำนาจวาสนาของเรา

นี่พูดถึงว่าโดยทั่วไปถ้าพูดถึงบุญ พูดถึงบุญนะ ถ้ามันเป็นสังจะเป็นความจริงมันก็เป็นความจริงอันหนึ่ง แต่ถ้าเวลาแก่นของศาสนา บุญหรือบาปนั้นมันเป็นกิริยา มันอยู่ภายนอก ถ้าเราทำจริงของเราเราจะเข้าไปในหัวใจของเราแล้ว แล้วถ้าหัวใจเราก้าวเดิน เขาเรียกภาวนาเป็นภาวนาเป็นมันจะเกิดมรรค เกิดผลแล้ว ถ้าเกิดมรรค เกิดผลก็เกิดอริยสัง เกิดอริยสังคือเกิดสังจะมันเป็นหัวใจของศาสนา ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อริยสัง อริยสังจะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนที่นี้ ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ และทุกข์ดับไป

ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่และทุกข์ดับไปโดยกิเลส เราทนเอาเฉยๆ เจ็บปวดสิ่งใดก็ทนเอา มันเกิดขึ้น มันตั้งอยู่เดี๋ยวก็ดับไป ไม่ได้แก้ไขอะไรเลยนะ ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่และทุกข์ดับไป โดยอริยสัง โดยสังจะ โดยความจริง จิตนั้นได้รู้ได้เห็น แล้ววิปัสสนามัน แยกแยะมัน จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัง มันกลั่นออกมาจากอริยสัง มันสำรอก มันคายออกมาด้วยสังจะ ด้วยความจริงของความเพียรของเรา เรามีความเพียร เรามีความพยายาม มีความวิริยะอุตสาหะ

ถ้าพูดถึงเราไปหาครูบาอาจารย์ที่เป็นสังจะ เป็นความจริง จะชี้ นำ จะชักนำเข้ามาตรงนี้จะชักนำเข้ามาตรงที่หัวใจของเรา ในมหายานเขาบอกว่าการเกิดและการตายเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เขาจะพูดกันเรื่องนี้อย่างเดียว เรื่องการเกิดและการตาย เรื่องการเกิดและการตาย และการไม่เกิดและการไม่ตาย เขาจะเน้นกันตรงนี้ เขาทำตรงนี้เลยละ แต่ของเราเรายังหวังบุญหวังกุศลมันก็หวังกันไป พูดถึงกระแสสังคมทางโลกนะ โลกเป็นอย่างนั้น เราอยู่กับโลก เราต้องอยู่กับโลก เพราะเราก็เป็นโลกคนหนึ่ง เราอยู่คนเดียวไม่ได้เราอยู่กับโลก แต่อยู่กับโลกเราต้องมีจุดยืนของเรา มีจุดยืนของเราเพื่อชีวิตของเรา เพื่อสังจะในหัวใจของเรา เราทำเพื่อหัวใจของเรา

เกิดมาแล้ว เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วพระพุทธศาสนาสอนเข้ามา คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ อานนท์ เธอบอกบริษัท ๔ นะ ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด เราก็พยายามประพฤติปฏิบัติ การประพฤติปฏิบัติไม่ต้องไปทำที่ไหน ตั้งสติขึ้นมา จะอยู่ที่ไหนตั้งสติขึ้นมา หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธเราก็ได้ปฏิบัติแล้ว เราได้กระทำแล้ว การหายใจเข้าและการหายใจออก พระปฏิบัติเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนาเขาก็หายใจเข้า หายใจออกเหมือนกัน

การหายใจเข้าและหายใจออกมีสติปัญญา ตรงนั้นปฏิบัติแล้ว ไม่ใช่ต้องขวนขวายจะไปที่ไหน หายใจเข้าและหายใจออกให้มีสติกำหนดรู้อยู่ตลอดเวลา ตามหัวใจของตัวให้ทัน ถ้าตามหัวใจของตัวนั้นคือการปฏิบัติบูชา เอวัง